

Nr 361.

Av herr **Andersson** i Dunker, *angående åtgärder till förhindrande av eventuella kupp försök mot det demokratiska styrelseskicket, m. m.*

Frihet är det bästa ting,
som sökas kan all världen kring,
för den som frihet kan bära.

Dessa ord i biskop Thomas frihetssång äro i vår tid mer aktuella än någonsin. Runt om ute i världen och alldeles särskilt i vårt krigshärjade Europa förlorar det ena folket efter det andra sin politiska frihet. Rätten för alla medborgare i ett land att på likställighetens grund få deltaga i fria val och därmed få medinflytande på sitt lands styrelse trampas hänsynslöst under fötterna. Vad vi mena med demokrati förintas. Grupper och minoriteter tillvälla sig makten. Diktaturregimer skapas med åtföljande tvång, förföljelse och förintelse av oliktankande.

När man ser denna utveckling frågar man sig, hur kan detta vara möjligt, hur kan det gå till på detta sätt? Och hur snabbt går det inte? Ofta på en natt, en dag eller några få dagar har en fullständig omvälvning skett. Människorna stå där sedan till synes handfallna och oförmögna att vidtaga motåtgärder. Och värst av allt, det synes uppenbart, att dessa inre omvälvningar framprovoceras, stödjas och ledas av utländska krafter, som finna villiga medhjälpare i diktatursträvare och kuppmaakare inom det egna landet. Det synes vara regel, att det är enskilda och grupper bland storstädernas lättrorliga folkmassor, som i första hand vinnas för dessa kupper och som, när omvälvningen väl är genomförd, utan motstånd finna sig i diktaturregementet och allt vad detta medför. Den mera bofasta befolkningen och särskilt bönderna synas sällan vara mottagliga för sådana strävanden. Men det är för bönderna som de svåraste och mest kännbara följderna uppstå, när sådana omvälvningar genomföras. Böndernas politiska partier och organisationer förbjudas och förintas, och deras ledare fångslas eller dödas. De frånrövas de värden, som de under generationers svett och umbäranden lyckats skapa. Böndernas motståndskraft brytes. Deras jord och djur socialiseras och kollektiviseras.

Hur är då läget i vårt eget land, finnes det risk för att något sådant kan inträffa här? Kunna väl vi behöva frukta, att vårt lugna demokratiska folk skall kunna låta locka sig in i sådana för vårt lands fria självstyrelse dödsbringande äventyr? Kanhända att vi inte ha anledning till någon sådan fruktan, men vad *veta* vi egentligen om detta? Kan det inte också här bli

svårartade kriser? Det kan bli svåra spänningar på arbetsmarknaden, det kan bli arbetslöshet, och det kan också här bli livsmedelssvårigheter. Och är inte den utrikespolitiska situationen sådan, att nästan vad som helst kan hända? Hur lätt kunna då inte här uppstå situationer där kupper kanske stödda av utländsk makt äro tänkbara?

Till belysande av det aktuella läget skola här återges uttalanden av ett par personer, som säkert veta vad de tala om. Det ena är ett avsnitt ur ett Moskvatelegram till svenska tidningar i mitten på januari och lyder:

”Nöden och svälten i västra Europa ger starka förhoppningar om att stunden nu är inne för kommunisterna att ta makten i hela vår världsdel, skriver Ilja Ehrenburg i en artikel i det ryska fackföreningsorganet Trud, som återgivits av Moskvaradion. Europas folk blickar med allt starkare tro mot öster och hoppas att Sovjetunionen skall befria dem från den kapitalistiska utsugningen.”

Det andra är hämtat från utrikesminister Bevins tal i engelska parlamentet den 22 januari, då han enligt referat i svenska tidningar bl. a. yttrade:

”Tidigare har Sovjetunionen lagt i dagen en strävan att använda alla upp-tänkliga medel för att få Östeuropa under kommunistkontroll, och nu ser det ut att vara samma visa i Västeuropa. Det spelar därför föga roll hur vi söker lirka med ryssarna eller om vi går med på eftergifter eller kompromissar på annat sätt — det är vid det här laget ganska tydligt, kan jag väl påstå, att de kommunistiska metoderna tillämpas hänsynslöst i varje land. Vi har sett hur spelet går till i Polen, Ungern och nyligen i Rumänien. Infor-mationer som nått oss ger vid handen att liknande försök på annat håll inte är uteslutet. Vad spelet gäller är inte att behärska något enstaka land utan att kontrollen över Östeuropa skall läggas hos Sovjetunionen, vars gränser nu skjuter fram, det går inte att förneka, till Stettin, Trieste och Elbe. Och ändå är det tydligt att man inte är nöjd med denna oerhörda expansion. — — Situationen är i sanning allvarlig — —.”

Detta är bara två av de mångtliga bevisen på vad Europa har att vänta. Ha då vi anledning att inbilla oss, att vi ligga skyddade och oåtkomliga och att detta inte skulle kunna gälla även oss? Är det inte i stället så, att vårt läge mellan de väldiga makter som kämpa om herraväldet i vår världsdel är ytterligt riskabelt och utsatt? Och hur är det inom vårt eget lands gränser? Kunna vi räkna med att våra egna ytterlighetsmän äro att lita på i alla de situationer, som kunna uppstå? Alltför många exempel från andra län-der peka på motsatsen. Hur skall man för övrigt kunna sätta sin lit till personer som i en utländsk diktatur se sitt samhällsideal medan de sam-tidigt föra demokratiska talesätt på sina läppar? En sådan tillit vore en dårskap.

Under de spända och oroliga förhållanden, som nu råda ute i världen och framför allt i oss ganska närliggande delar av Europa, är det inte nog om vi uppehålla en välordnad och effektiv militär försvarsmakt. Enligt min

mening är det minst lika angeläget att vi i tid vidtaga åtgärder, så att eventuella kupp- och omvälvningsförsök inom landet ej här skola finna någon lämplig jordmån utan på förhand vara dömda att misslyckas.

Sådana åtgärder kunna vara av olika slag, men jag tror, att vad som i längden skall visa sig mest effektivt och därför i första hand bör tillgripas, det är upplysningsverksamhet. En saklig och objektiv upplysning genom radio, press, broschyrer och på annat sätt, som klargör skillnaden mellan de statssystem, som äro uppbyggda efter västerländska, demokratiska principer, och dem som äro uppbyggda efter östeuropeisk modell och som vi anse vara demokratiernas motsats eller diktaturer, en sådan upplysningsverksamhet måste vara av betydande värde. Då bör också klargöras de enskilda medborgarnas ställning gent emot staten, ”de mänskliga rättigheterna”, och rättssäkerheten inom dessa olika statssystem.

Denna upplysningsverksamhet, som bör anordnas genom någon statlig myndighet, bör göras så intresseväckande, populär och lättillgänglig som möjligt och självfallet bekostas med statsmedel.

Med stöd av vad jag här anfört hemställer jag,

att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville vidtaga de åtgärder, som äro möjliga och lämpliga till förhindrande av eventuella kuppörsök riktade mot vårt fria demokratiska styrelseskick, och därvid i första hand anordna upplysningsverksamhet på sätt här föreslagits, samt

att riksdagen ville för detta ändamål ställa ett förslagsanslag på 100 000 kronor till Kungl. Maj:ts förfogande.

Stockholm den 24 januari 1948.

Harald Andersson
i Dunker.
